

УДК 378.1(09) (477.54)

Башкір О. І.

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Харків

ГРОМАДСЬКО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА КАФЕДР ПЕДАГОГІКИ ПЕДАГОГІЧНИХ ВНЗ УКРАЇНИ (1946-1990)

У статті на основі вивчення архівних матеріалів охарактеризовано зміст роботи кафедр педагогіки вищих педагогічних навчальних закладів України громадсько-педагогічного спрямування впродовж 1946–1990 років, що охоплював просвітницько-пропагандистську роботу серед учителів і викладачів, управлінського персоналу загальноосвітніх закладів, батьків, широких верств населення. Робота з учителями і викладачами передбачала проведення для них політзанять, лекцій, доповідей, конференцій, дискусій, нарад і консультацій, проведення й участь у семінарах і курсах з підвищення кваліфікації учителів, надання допомоги працівникам дошкільних установ, школам в організації навчально-виховної роботи, створення і забезпечення роботи секцій методики викладання у вищій школі. Робота з управлінським персоналом загальноосвітніх закладів охоплювала організацію, розробку програм і проведення семінарів для директорів шкіл. Робота з батьками включала організацію батьківських лекторіїв, проведення лекцій і доповідей у батьківських університетах, школах, клубах, палацах піонерів, підприємствах, надання консультацій для батьків. Робота серед широких верств населення передбачала проведення масових лекцій і доповідей у садах, парках, палацах культури, заводах, навчальних закладах, гуртожитках, організацію конференцій, тематичних вечорів, зустрічей, участь у проведенні курсів і семінарів для пропагандистів, профорієнтаційну діяльність, публікацію статей у соціальних газетах і журналах.

Ключові слова: кафедра, педагогіка, громадськість.

Башкир О. И.

Харьковский национальный педагогический университет имени Г. С. Сковороди, Харьков

ОБЩЕСТВЕННО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ РАБОТА КАФЕДР ПЕДАГОГИКИ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВУЗОВ УКРАИНЫ (1946-1990)

В статье на основе изучения архивных материалов охарактеризовано содержание работы кафедр педагогики высших педагогических учебных заведений Украины общественно-педагогического направления в течение 1946–1990 годов, охватывающее просветительско-пропагандистскую работу среди учителей и преподавателей, управленческого персонала общеобразовательных учреждений, родителей, широких слоев населения. Работа с учителями и преподавателями предусматривала проведение для них политзанятий, лекций, докладов, конференций, дискуссий, совещаний и консультаций, проведение и участие в семинарах и курсах повышения квалификации учителей, оказание помощи для работников дошкольных учреждений, школам в организации учебно-воспитательной работы, создание и обеспечение работы секций методики преподавания в высшей школе. Работа с руководством общеобразовательных учреждений охватывала организацию, разработку программ и проведение семинаров для директоров школ. Работа с родителями включала организацию родительских лекториев, проведение лекций и докладов в родительских университетах, школах, клубах, дворцах пионеров, предприятиях, предоставление консультаций для родителей. Работа среди широких слоев населения предусматривала проведение массовых лекций и докладов в садах, парках, дворцах культуры, заводах, учебных заведениях, общежитиях, организацию конференций,

тематических вечеров, встреч, участие в проведении курсов и семинаров для пропагандистов, профориентационную деятельность, публикации статей в социальных газетах и журналах.

Ключевые слова: кафедра, педагогика, общественность.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. Діяльність кафедр педагогіки в структурі вищих педагогічних навчальних закладів (ВПНЗ) України є малодослідженою і викликає інтерес із різних точок зору: формування наукового потенціалу країни, кадрове забезпечення процесу підготовки спеціалістів, педагогізація навчального процесу педагогічного вишу, способи вдосконалення підготовки майбутніх учителів, узгоджена робота структурних підрозділів педагогічних ВНЗ між собою та з іншими громадсько-освітніми установами з метою підвищення рівня фахової підготовки тощо.

Вивчення ступеня наукової розробки питань роботи кафедр педагогіки з громадськістю засвідчило, що питання навчально-виховної, методичної, наукової роботи досліджуваних кафедр у конкретно-історичний період знайшли опосередковане та безпосереднє відображення в наукових розвідках Я. Бурлаки, Ю. Болотіна, Л. Вовк, О. Дубасенюк, С. Золотухіної, М. Лазарева, С. Литвинова, Л. Попової, І. Пухи та ін. Громадсько-педагогічний аспект діяльності кафедри педагогіки Харківського педагогічного інституту впродовж 40–60-х років відображено в дослідженні Л. Зеленської, С. Лупаренко.

Сьогодні є актуальною робота кафедр педагогіки з громадськістю з декількох причин. По-перше, спостерігається зниження авторитету та престижності педагогічної праці, що вимагає значних зусиль як на державному рівні, так і на рівні педагогічних освітніх закладів роботи, спрямованої на підвищення інтересу до вчительської справи. По-друге, практика роботи переважної більшості шкіл зводиться до суто навчальної діяльності. Контакт і взаєморозуміння з учнями, батьками і в цілому з «нацією» зводиться лише до комерційних сфер. Освіта втрачає контроль за ходом історії, не впливає на розвиток світогляду, позбавлена права спрямовувати свідомість у відповідності державотворення. По-третє, відкритий доступ до інформації, а, перш за все, невміння нею користуватися, аналізувати й застосовувати на практиці призводить до відсутності елементарних психолого-педагогічних знань і вмінь контактувати з підростаючим поколінням і його соціальним середовищем. Усе це є підставами для активізації громадсько-просвітницької роботи, яка проводилася впродовж ХХ сторіччя силами педагогічних вишів в обличчі кафедр педагогіки. Метою статті є характеристика змісту роботи кафедр педагогіки вищих педагогічних навчальних закладів України впродовж 1946–1990 років.

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ. У ході дослідження з'ясовано, що кафедрами педагогіки педагогічних вишів України проводилася велика науково-популярна робота в контексті громадсько-просвітницької, пропагандистської роботи, яка передбачала роботу з педагогами, батьками та широкими верстами населення.

Встановлено, що всі співробітники кафедри педагогіки КДПІ імені О. М. Горького були членами Товариства з розповсюдження наукових і політичних знань. Лише в 1950–1951 н.р. ними було прочитано понад 200 лекцій, з них половину безоплатно [10, с.30]. Установлено участь кафедри в конференціях, семінарах для вихователів підшефної Київської трудової колонії (С. А. Литвинов, Д. А. Вознюк, Г. І. Прокопенко, М. С. Терещенко, О. Г. Кравченко, О. М. Білий), учителів шкіл Сталінського району Києва [8, с.59, 62].

Крім того, члени кафедри співпрацювали з Київським ОІУВ стосовно допомоги школам і педучилищам Київщини. Зокрема Смаль, Панченко, Шелухін брали участь у нарадах учителів Поліського, Макарівського та Богуславського районів; виступали з доповідями на обласних педагогічних читаннях і під час Ленінських днів науки, на курсах підвищення кваліфікації вчителів, проводили виїзні засідання; з доповідями та лекціями виступали на Заході України (Львів, Закарпаття) [9, с. 53 (зворот)].

У Харкові силами досліджуваної нами кафедри проведено цикл лекцій для викладачів Харківської автодорожньої військової школи прикордонників, літньої школи військової кафедри ХДПІ – всього до 160 лекцій. За ініціативою кафедри при Харківському будинку вчених створена секція методики викладання у вищій школі, де за 1948 р. було зроблено 10 доповідей за участю наукових робітників усіх ВНЗ м. Харкова [16].

Відомо, XIX з'їзд партії поставив великі й відповідальні завдання перед педагогічними вишами щодо підвищення якості підготовки майбутніх учителів для середньої школи [15]. З цією метою трьомстам випускникам ХДПІ імені Г. С. Сковороди були розіслані листи-запрошення на науково-практичну конференцію. На подібних конференціях були не лише викладачі інституту, а й студенти, які мали можливість послухати доповіді молодих учителів, поставити їм актуальні для студентів питання, акцентуючи в такий спосіб на недоліках підготовки майбутніх учителів. Хто з випускників не мав змоги приїхати, писав лист із відповідями на запитання вишу. Також школи, пов'язані з кафедрами педагогічного ВНЗ, давали в письмовій формі чи то усно на конференції рекомендації щодо поліпшення навчання студентів.

За результатами конференції в заключному слові директора інституту І. П. Дементьєва було поставлено за мету налагодити тісний зв'язок із кафедрами, котрі співпрацювали зі школами. Необхідно було не тільки викладачам відвідувати школу, але щоб і вчителі відвідували засідання кафедр, таким чином, колишні студенти могли допомогти інституту в цілому колі питань щодо підготовки майбутніх учителів [15].

Подібні зустрічі організовувалися при всіх педагогічних вишах. Зокрема, кафедра педагогіки Київського педагогічного ВНЗ брала участь в організації та проведенні зустрічей із випускниками шляхом проголошення виступів на теми «Сучасність і школа», «Удосконалення навчального процесу», «Про роботу педагогічного факультету» [9, с. 67].

У контексті роботи з громадськістю кафедри педагогіки здійснювали підвищення кваліфікації вчителів, особливо молодих педагогів, беручи активну участь у роботі постійно діючих семінарів при обласних інститутах підвищення кваліфікації вчителів, керували роботою прикріплених до кафедр вчителів із підготовки кандидатських екзаменів і написання дисертацій [12]. З метою теоретичного й методичного озброєння вчителів кафедрою педагогіки ХДПІ імені Г. С. Сковороди розроблено і проведено цикл лекцій із педагогіки в Харківському будинку вчителя, на педагогічних нарадах в окремих школах Харкова (№№ 63, 6, 26, 82, 95, 62, 106, 130, 36), на семінарах і курсах вдосконалення вчителів, на обласних курсах шкільних інспекторів, учнів старших класів.

Тематика лекцій увібрала такі актуальні для того часу теми: «Мета виховання», «Провідна роль виховання в розвитку дитини», «Принципи дидактики», «Принципи морального виховання», «Авторитет учителя та шляхи його становлення», «Філософські основи вітчизняної педагогіки», «Про міцність знань», «Про естетичне виховання», «Педагогічний спадок А.С.Макаренка», «Про виховання уваги та інтересу», «Про самостійну роботу учнів», «Про виховання пам'яті», «Виховання свідомої дисципліни», «Про вибір професії», «Про дружбу і товариськість», «Сім'я і школа», «Провідна роль виховання» тощо [14].

Робота кафедр педагогіки з молодими вчителями відображена публікацією доцентів кафедри педагогіки КДПІ імені О.М.Горького Р.А.Семерниковою та В.А.Левіною «До питань про вдосконалення роботи педагогічних вишів з учителями» (видавництво Томського державного університету, 1981р.), у якій узагальнено роботу кафедри над темою «Вивчення, узагальнення і впровадження роботи з молодими вчителями стосовно формування їхньої педагогічної майстерності». Інтерес у дослідженні викликало питання адаптації молодого вчителя до професійної діяльності в школі. Однак відомо, що це залежить не тільки від якості підготовки спеціалістів у педагогічних ВНЗ, але й від того, хто приходить до них

навчатися [4, с.1-2]. Силами кафедр педагогіки затверджувалася тематика, розроблялися доповіді педагогічних читань для випускників інститутів [13].

Консультації для вчителів шкіл із питань педагогічної пропаганди здійснювалися і в кабінетах педагогіки досліджуваної кафедри Одеського педагогічного вишу імені К.Д. Ушинського, зокрема шкіл №№ 58, 3, 47, 107, 14, 80 Одеси [11]. У Центральному лекторії Товариства розповсюдження знань було проведено вечір для вчителів Харкова на тему «Якою повинна бути вітчизняна школа, щоб успішно готувати своїх випускників до життя та праці». У цілому кафедрою на лекторію товариства прочитано 37 лекцій упродовж лише 1958–1959 н.р. [17].

Відомо, що до завдань кафедр педагогіки входить ознайомлення майбутніх учителів із дитячим рухом, підготовка їх до виховної роботи. З цією метою кафедра педагогіки Луганського педагогічного інституту тісно співпрацювала з комсомольськими організаціями факультетів. Викладачі кафедри своєчасно підтримували ініціативу студентської молоді, яка працювала з піонерами шкіл, надавали потрібні поради і консультації, проводили семінари та інструктажі. За такої взаємодії комсомольські групи факультетів стали колективними вожатими піонерських загонів шкіл №№ 20, 38, 5 та ін. [3].

У 1980-ті роки члени кафедр педагогіки КДП імені О. М. Горького (В. М. Горовенко, Я. І. Бурлака) проводили ідейно-виховну роботу, будучи членами парткому; працювали кураторами академічних груп (Р. А. Семернекова, М. С. Кравченко, Л. А. Сікорська, Г. В. Федоров, О. С. Татенко), багато уваги приділяли виховній роботі в *школі молодого лектора*, проводили заняття на факультеті підвищення кваліфікації (ФПК) директорів шкіл (Д. Я. Шелухін, В. І. Андрущак), викладачів педагогічних інститутів (Р. А. Семернікова) [4, с.48]. Д. Я. Шелухін, М. А. Рябухін були активними й безпосередніми учасниками військово-патріотичного виховання студентів, керували семінарами в системі партійної організації, В. М. Горовенко брала участь в організації естетичного виховання студентів інституту, Я. І. Бурлака надавав організаційно-методичну допомогу студентським педагогічним загонам. Доц. В.А. Левіна продовжувала керівництво *Народним університетом для батьків* [4, с.47]. Крім того, при кафедрі педагогіки Київського педагогічного ВНЗ на громадських засадах 13 грудня 1969р. організовано роботу *лабораторії з проблем педагогіки вищої школи*, котра пізніше стала окремою структурною одиницею інституту.

Згодом кафедри педагогіки співпрацювали з позашкільними навчально-виховними установами – місцевими дитячими будинками творчості, палацами піонерів (палацами дитячої та юнацької творчості), оздоровчими таборами. Наприклад, кафедра педагогіки ХДП спільно з Палацом піонерів проводила посвяту студентів у піонервожаті [6, с.33]. Крім того, кафедри здійснювали роботу по взаємодії зі слухачами факультетів підвищення кваліфікації, які діяли в означений період при педагогічних ВНЗ.

У контексті громадсько-просвітницької роботи кафедр педагогіки варта уваги діяльність колективів кафедр, спрямована на підвищення рівня освіченості батьків, до якої залучалися викладачі фахових кафедр (фізичної культури, біології, фізіології, психології тощо). Ця робота слугувала створенню у великих містах і районних центрах батьківських університетів, материнських шкіл, проведенню регулярних зустрічей батьків із професорсько-викладацьким складом педагогічних ВНЗ у селах, колгоспах, будинках культури, школах, а також консультацій у кабінетах педагогіки, психології.

Так, у 1946 р. кафедрою педагогіки ХДП імені Г. С. Сковороди організовано *Університет для батьків* [16], проведено цикл лекцій на декількох батьківських лекторіях, шкільних лекторіях, у центральному лекторії, в лекторіях на заводах, у парках. Кафедрою організовано батьківські лекторії на фабриці ім. Тинякова (Сидельникова), на заводі «Серп і молот» (Химець).

Відзначимо, що при кафедрі педагогіки ОДП імені К.Д. Ушинського в 1956–1957 н.р. було створено лекторій для батьків, який згодом перетворився на Університет для батьків

(директор Л. Є. Логінова), котрий тісно співпрацював зі своїми філіалами в Ленінському районі міста, на базі школи № 72, на джутовій фабриці, фабриці ім. Воровського, в Київському районі міста, надавав допомогу дитячій трудовій колонії.

Регулярно вищеозначений *Університет педагогічних знань для батьків* почав працювати з 1959 року та за 15 років свого існування заклад випустив 1306 осіб і набув статусу Народного університету для батьків, неодноразово отримував республіканські премії та нагороди. Його випускники провадили велику громадську роботу з виховної роботи в школах, позашкільних й оздоровчих дитячих закладах [1; 2].

Кафедрою педагогіки КДПІ укладено домовленості зі школою № 58 Сталінського району про організацію батьківського лекторію при школі силами членів кафедри та педагогічного колективу школи. До обов'язків кафедри ввійшло розробка тематики лекцій і бесід лекторію, проведення бесід. Крім того, налагоджувався зв'язок кафедри з підшефним Київським інститутом удосконалення вчителів з метою читання на семінарах директорів лекцій (І. П. Тертичний, Г. І. Прокопенко) [8, с.62].

Із жовтня 1969р. *Університетом педагогічних знань для батьків* при кафедрі педагогіки Київського педагогічного ВНЗ керувала Г. І. Ляшенко. У п'яти «кущах» шкіл регулярно в означений час проводилися зустрічі з громадськістю, продовжувалася робота семінару для працівників Київської області, відділу народної освіти, обласного інституту вдосконалення вчителів і завідувачів районними відділами народної освіти Київської області. У цілому, упродовж лише 1969–1970 н.р. силами викладачів кафедри педагогіки і психології прочитано 21 лекцію (Ляшенко, Рябухін) [9, с.55(зворот)].

Наукова тема кафедри педагогіки КДПІ 1970-х років *«Підготовка майбутнього спеціаліста до виховної роботи в трудовому колективі»* свідчить про спрямування діяльності співробітників кафедри на роботу з громадськістю. Відомо, що в 70-тих роках ХХ ст. в Україні діяли навчально-виробничі комбінати (НВК) у відповідності до постанови Ради міністрів РСРСР в 1974 р., 23 серпня 1975 р. було затверджено *«Типове положення про міжшкільні навчально-виробничі комбінати трудового навчання і професійної орієнтації школярів»*. Відомо, що основним завданням НВК було ознайомлення учнів з трудовими процесами й змістом праці робітників на підприємствах, здійснення професійної орієнтації учнів з метою підготовки їх до свідомого вибору професії, оволодіння школярами початковими навичками обраної професії. Згідно положення *«Про організації суспільно корисної, виробничої праці учнів загальноосвітніх шкіл»* від 11 травня 1985 р. старшокласники зобов'язані були проходити професійне навчання (4год./тижд.) і займатися суспільно корисною працею (до 4год/тижд.). Реалізацію цих постанов здійснювали саме навчально-виробничі комплекси, де один день на тиждень школярі проходили навчання, після чого складали кваліфікаційні іспити й отримували свідоцтва про оволодіння трудовою спеціальністю [7 с.180].

Кафедри педагогіки співпрацювали з усіма закладами освіти, в тому числі навчально-виробничими комплексами, про що свідчить виїзне засідання кафедри педагогіки ХДПІ в НВК Київського району Харкова з метою ознайомлення з організацією професійної орієнтації школярів в НВК [7, с.21]. Результатом цього засідання, як і інших виїзних засідань, стало використання матеріалів професійної орієнтації даного закладу в процесі читання лекцій для студентів педагогічного інституту.

У ході дослідження встановлено, що в педагогічних ВНЗ України надавали великого значення проблемі педагогічної профорієнтації. Зокрема, в Київському педагогічному інституті на громадських засадах було створено в 1980 р. факультет молодого вчителя. Слухачами цього факультету були учні 9-х і 10-х класів Києва та Київської області. Організація роботи факультету стала значеннєвим унеском у систему відбору в педагогічний виш молоді, здатної проявляти інтерес до педагогічної професії. В окремих школах Києва

були організовані педагогічні факультативи й гуртки, які також сприяли відбору й підготовці молоді для вступу в педагогічний виш.

За участі кафедри педагогіки КДПІ розроблена необхідна документація для факультету молодого вчителя, педагогічних факультативів і гуртків, а саме: «Система педагогічної профорієнтації в школі», «Програма роботи педагогічних факультативів і гуртків для учнів старших класів загальноосвітніх шкіл» [5, с.6]. Кафедра пропагувала досягнення народної освіти й педагогічної науки, зосереджувала увагу на вихованні в майбутніх спеціалістів непримиренності до буржуазної ідеології та моралі, відповідального ставлення до громадянського обов'язку й оволодіння педагогічною професією [4, с.2].

З'ясовано, що в період 1980-1990-х років громадський напрям діяльності кафедр педагогіки дещо уповільнився, а згодом спостерігається його нівелювання через відсутність потреби країни в педагогізації громадськості. Дещо спостерігається пропаганда педагогічних знань у переважній більшості серед учителів. Так, на секції педагогіки при товаристві «Знання» Київського району Харкова (секретар Л. М. Калашнікова) лише за 1987–1988 н.р. силами досліджуваної кафедри прочитано понад 100 лекцій для учителів району й міста. З циклами лекцій із сімейного виховання виступали доц. Л. Д. Попова, лектор республіканської ланки А. Г. Відченко; доц. С. Т. Золотухіна, ст.викл. В. М. Гриньова виступали з лекціями в школі міліції [7, с.150]. Оскільки в країні в цей час спостерігається підвищення кількості учителів із вищою освітою, потреба в просвітницькій роботі кафедр зникає. Це покладалося на учителів середніх шкіл, які здійснювали роботу з громадськістю на батьківських зборах, а завдання викладачів педагогічних кафедр полягало в підготовці майбутніх учителів до реалізації цієї роботи в рамках навчальних програм.

ВИСНОВКИ. Отже, у ході аналізу історико-педагогічної літератури охарактеризовано роботу кафедр педагогіки педагогічних ВНЗ України в контексті громадсько-просвітницького напрямку. З'ясовано, що співробітники кафедр у формі політзанять, лекцій, доповідей, конференцій, дискусій, нарад і консультацій, навчальних і науково-дослідних лабораторій, семінарів і курсів підвищення кваліфікації учителів надавали допомогу практикуючим педагогам, особливо малодосвідченим. У формі семінарів реалізовувалося підвищення кваліфікації директорів загальноосвітніх закладів. Організація батьківських лекторіїв, батьківських університетів, виступи у школах, клубах, палацах піонерів, на підприємствах сприяли просвітницькій роботі серед батьків. Громадсько-просвітницька робота серед населення передбачала проведення масових лекцій і доповідей у садах, парках, палацах культури, заводах, навчальних закладах, гуртожитках, організацію конференцій, тематичних вечорів, зустрічей, участь у проведенні курсів і семінарів для пропагандистів, профорієнтаційну діяльність, публікацію статей в соціальних газетах і журналах.

Варто відзначити, що вивчення педагогіки у вищих педагогічних навчальних закладах є головною складовою частиною педагогічної підготовки, якою, в першу чергу, займаються кафедри педагогіки. У навчальних програмах кафедр чітко визначено, що майбутній учитель у контексті своєї навчальної роботи має оволодіти системою знань і вмінь організації навчально-виховної роботи з учнями, батьківськими колективами. Відомо, випускники педагогічних ВНЗ є потенційними управлінцями загальноосвітніх навчально-виховних закладів, науково-дослідних установ, громадських організацій тощо. Часто до їхніх професійних обов'язків входить виконання функцій тьюторів, менторів, менеджерів освітніх послуг, що вимагає від них знань та, в першу чергу, вмінь роботи з громадськістю. Тому розробка способів підготовки майбутніх учителів до роботи з громадськістю є перспективною подальших наукових розвідок автора.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Башкір О. І. Особливості діяльності кафедри педагогіки Одеського державного педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського (1945–1970 р.р.) / О. І. Башкір // Проблеми інженерно-педагогічної освіти : збірник наукових праць. – Х., 2016. – Вип. 50–51. – С. 47–57.
2. Башкір О. І. Форми роботи з громадськістю кафедри педагогіки Одеського державного педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського (50–60-ті роки ХХ ст.) / О. І. Башкір // Педагогізація соціального середовища в роботі з різними соціальними суб'єктами : Матеріали науково-практичної конференції, 22 листопада 2016. – Х., 2016. – С.28–30.
3. Пилипенко В. І. Про підготовку майбутніх учителів до роботи з піонерами / В. І. Пилипенко // Вища педагогічна освіта. – 1965. – Вип. 1. – С. 75–79.
4. Архів Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (НПУ), ф. Р-346, оп. 10, спр. 1725 «План и отчет по учебно-методической и политико-воспитательной работе кафедры педагогики за 1983–1984 у.г.», арк. 59.
5. Архів НПУ, ф. Р-346, оп.10, спр.1724 «Отчет об научно-исследовательской работе кафедры педагогики за 1983г.», арк.22.
6. Архів ХНПУ імені Г. С. Сковороди, ф. Р-4293, оп. 6, спр. 296 «Протоколы совета института за 1984–1985у.г.», арк. 200.
7. Архів ХНПУ імені Г. С. Сковороди, ф. Р-4293, оп. 6, спр. 568 «Кафедра педагогики. Протоколы №№ 1–18 заседаний кафедры и документы к ним», арк. 180.
8. Державний архів м. Києва, ф. Р-346, оп. 2, спр.1706 «План и отчет об учебно-методической и научно-исследовательской работе кафедры педагогики за 1959–1960 уч. год», арк. 66.
9. Державний архів м. Києва, ф. Р-346, оп.2, спр. 2998 «Протоколы заседаний кафедры общей педагогики за 69–70 у.г.», арк. 95.
10. Державний архів м. Києва, ф. Р-346, оп.2, спр. 489 «План и отчет об учебно-методической и научно-исследовательской работе кафедры педагогики за 1950–1951 уч. год», арк. 31.
11. Державний архів Одеської області, ф. Р-6570, оп.1, спр. 126 «Отчеты в свете решений XIX съезда партии кафедр Одесского педагогического института им. К. Д. Ушинского», арк. 287.
12. Державний архів Одеської області, ф. Р-6570, оп. 1, спр. 64 «Книга протоколів засідань кафедри педагогіки і психології», арк. 78.
13. Державний архів Одеської області, ф. Р-6570, оп. 3, спр. 79 «Книга протоколов кафедри педагогіки и психологи», арк. 70.
14. Державний архів Харківської області, ф. Р-4293, оп.2, спр. 245 «Материалы по организации связи института со школой», арк.23.
15. Державний архів Харківської області, ф. Р-4293, оп.2, спр. 601 «Стенограмма конференции учителей-выпускников института 8-го мая 1955 года», арк.2.
16. Державний архів Харківської області, ф. Р-4293, оп. 2., спр. 218 «Протоколы заседаний научной конференции кафедр института, посвященной итогам работы института за 1948 год», арк. 39.
17. Державний архів Харківської області, ф. Р-4293, оп. 2., спр. 802 «Отчеты о работе института за 1958–1959 у.г.», арк.205.

Bashkir O.

Kharkiv National Pedagogical University of H. S. Skovoroda, Kharkiv

THE SOCIO-PEDAGOGICAL WORK OF DEPARTMENTS OF PEDAGOGY OF HIGHER EDUCATIONAL PEDAGOGICAL INSTITUTIONS IN UKRAINE (1946-1990)

Basing on the study of archival materials, the content of work of socio-pedagogical area at departments of pedagogy in higher pedagogical educational institutions of Ukraine during 1946-1990 has been characterized in the article. It included educational and propaganda activities among teachers and lecturers, administrative personnel of general educational institutions, parents, and the general population. Work with teachers and lecturers provided for conducting political classes, lectures, reports, conferences, discussions, meetings and consultations, conducting and participating in seminars and courses for further development of teachers, providing assistance of universities to workers of preschool institutions, to schools in the organization of educational work, creating and ensuring the work of the section of the methodology of teaching in higher school at the Kharkiv House of Scientists. The work with administrative personnel of general education institutions covered the organization, development of programs and conducting seminars for school directors. Work with parents included organization of parent lectures, giving lectures and reports at parental universities, schools, clubs, palaces of pioneers, enterprises, consulting for parents. The work among the general population included giving mass lectures and reports in gardens, parks, palaces of culture, factories, educational institutions, dormitories, organizing conferences, thematic evenings, meetings, participation in conducting courses and seminars for propagandists, vocational guidance, publication of articles in social newspapers and magazines.

Key words: department, pedagogy, public.

REFERENCES

1. Bashkir, O.I. (2016), "The Features of Activities of the Department of Pedagogy in Odessa State Pedagogical Institute Named after K. D. Ushynsky (1945-1970)", *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity*, Iss. 50–51, pp. 47–57. [in Ukrainian]
2. Bashkir, O.I. (2016), "The forms of social work at the Department of Pedagogy of Odessa State Pedagogical Institute Named After K. D. Ushynsky (50-60s of the 20th century)", *Pedahohizatsiia sotsialnoho seredovyscha v roboti z riznymy sotsialnymy subiektamy*, the 22nd of November 2016, pp.28–30. [in Ukrainian]
3. Pylypenko, V.I. (1965), "About training future teachers for work with pioneers", *Vyshcha pedahohichna osvita*, iss.1, pp. 75–79. [in Ukrainian]
4. Archive of National Pedagogical Dragomanov University, Fund P-346, Inventory 10, File 1725 [The plan and the report on academic and methodological and polical and educational work of the Department of Pedagogy], page 59. [in Russian]
5. Archive of National Pedagogical Dragomanov University, Fund P-346, Inventory 10, File 1724 [The report on scientific and research of the Department of Pedagogy], page 22. [in Russian]
6. Archive of H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Fund P-4293, Inventory 6, File 296 [Minutes of the Council of Institute for 1984-1985 academic year], page 200. [in Russian]
7. Archive of H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Fund P-4293, Inventory 6, File 568 [The Department of Pedagogy. The minutes №№ 1-18 of the meetings of Department and documents to them], page 180. [in Russian]
8. State Archive of Kyiv, Fund P-346, Inventory 2, File 1706 [The plan and the report on academic and methodological and research work of the Department of Pedagogy for 1959-1960 academic year], page 66. [in Russian]
9. State Archive of Kyiv, Fund P-346, Inventory 2, File 2998 [The minutes of the meetings of Department of General Pedagogy for 69-70 academic year], page 95. [in Russian]

10. State Archive of Kyiv, Fund P-346, Inventory 2, File 489 [The plan and the report on academic and methodological and research work of the Department of Pedagogy for 1950-1951 academic year], page 31. [in Russian]
11. Odessa Region State Archive, Fund P-6570, Inventory 1, File 126 [Reports in the light of the decisions of the 19th Congress of the Party of Departments of the Odessa Pedagogical Institute named after K. D. Ushinsky], page 287. [in Russian]
12. Odessa Region State Archive, Fund P-6570, Inventory 1, File 64 [The book of minutes of the meetings of Department of Pedagogy and Psychology], page 78. [in Ukrainian]
13. Odessa Region State Archive, Fund P-6570, Inventory 3, File 79 [The book of minutes of Department of Pedagogy and Psychology], page 70. [in Russian]
14. Kharkiv Region State Archive, Fund P-4293, Inventory 2, file 245 [Materials on organization of connection between institute and school], page 23. [in Russian]
15. Kharkiv Region State Archive, Fund P-4293, Inventory 2, file 601 [Transcript of the Conference of teachers – graduates of the institute the 8th of May 1955], page 2. [in Russian]
16. Kharkiv Region State Archive, Fund P-4293, Inventory 2, file 218 [The proceedings of the meetings of scientific conference of departments of the institute, devoted to the results of work of the institute for 1948], page 39. [in Russian]
17. Kharkiv Region State Archive, Fund P-4293, Inventory 2, file 802 [Reports on the work of the institute for 1958-1959 academic year], page 205. [in Russian]

Башкір Ольга Іванівна,

к.пед.н, доцент,
докторант кафедри загальної педагогіки та
педагогіки вищої школи,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди
вул. Алчевський, 29, Харків, Україна,
61002.
Tel. +38 (098)4468262.
e-mail: boi83@ukr.net

Bashkir Olha Ivanivna

Cand.Sc.(Pedagogics), Associate Professor,
Doctoral Student of the Department of
General Pedagogy and Pedagogy of Higher
School,
H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical
University,
Alchevskykh str, 29, Kharkiv, Ukraine,
61002.
Tel. +38 (098)4468262
e-mail: boi83@ukr.net

Стаття надійшла 16.09.2017